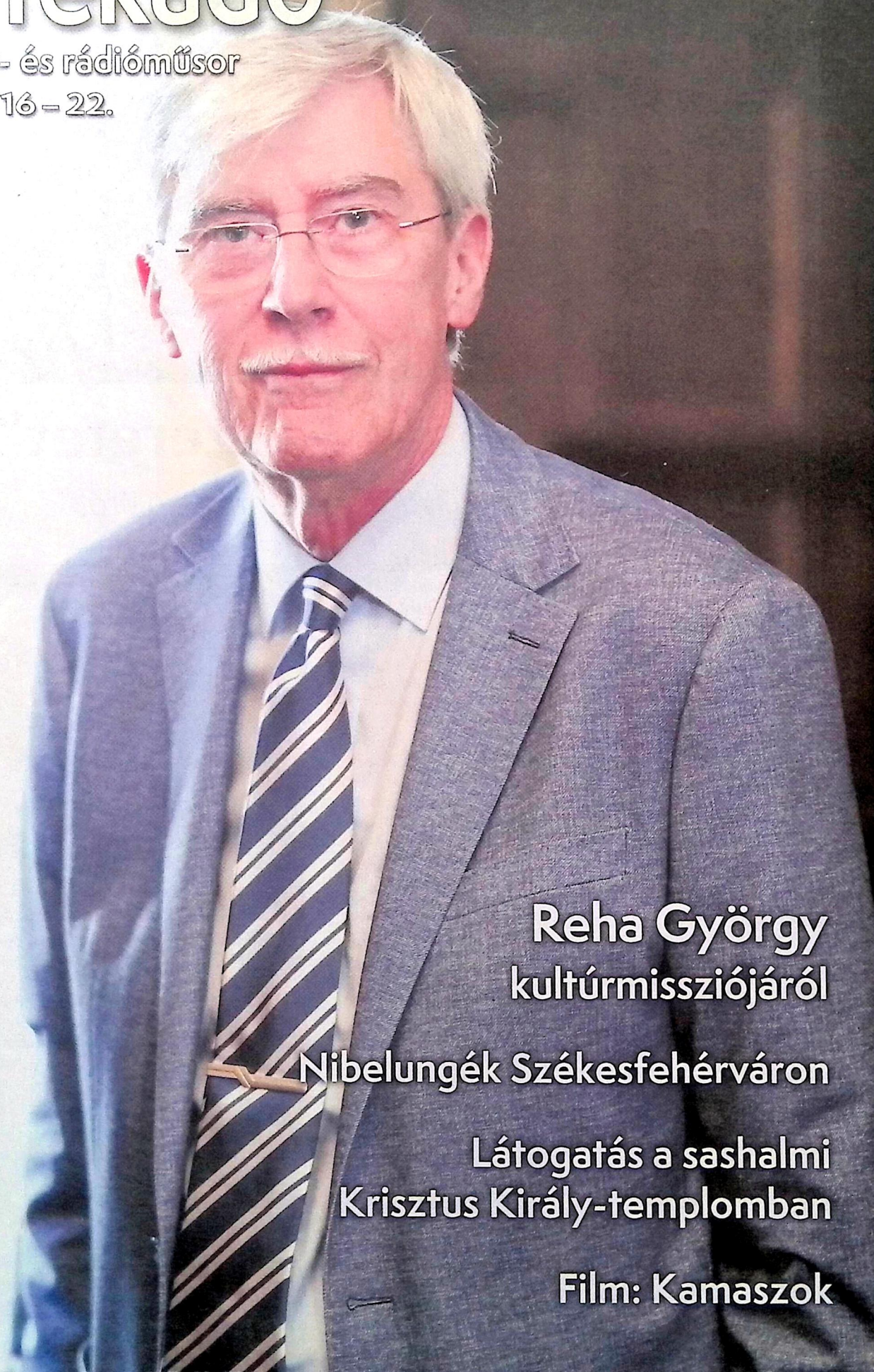

Mértékadó

Kultúra • Tv- és rádióműsor

2025. június 16 – 22.

Reha György
kultúrmissziójáról

Nibelungék Székesfehérváron

**Látogatás a sashalmi
Krisztus Király-templomban**

Film: Kamaszok

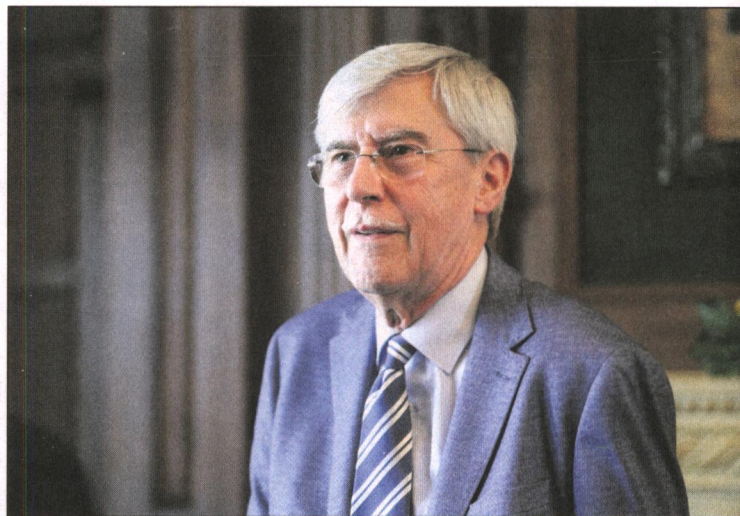
Pirk László: Angyali üdvözlés (2007–2010)

„Szépség és szeretet”

Reha György kultúrmissziójáról

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia testülete tavaszi ülésén Pro Cultura Christiana díjat adományozott Reha Györgynek, a szentendrei Vajda Lajos Stúdió alapító tagjának, aki tíz éven keresztül vezette a Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjteményét. „Szépség és szeretet.” A június 3-án kitiűntetett kultúraszervező beszélgetésünk elején rögtön kiemelte, hogy e „mottó” jegyében él és tevékenykedik. Első kérdésem arra irányult, hogyan indult művészetközeli érdeklődése.

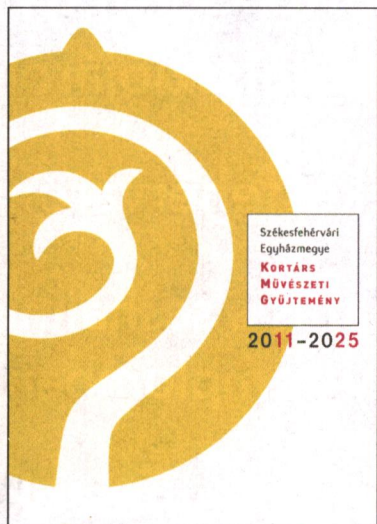
– Amikor az ember hetvenéves kora felett jár, visszatekint, és megpróbálja összefoglalni mindazt, ami fontos szerepet játszott az életében. Esetemben a meghatározó a szépség és a szeretet volt. Nálunk ez édesanyámtól jött, aki fotós volt. A Felvidékről származott, és Budapesten találkozott apámmal, aki Romániából menekült a háború után. Egy négyes társbérletben éltünk a VII. kerületben, de én nem érzékeltem a szegénységet, mert anyám szépséget és szeretetet varázsolt az életünkbe. Általa kerültem közel a képzőművészethez. Tinédzserkoromban fotómontázsokat készítettem, ezeket a gimnáziumomban állították ki először. Sikereim volt. Tanárain, barátaim bátorítottak a folytatásra. 1971-ben, az első munkahelyemen ismerkedtem meg Aknay Jánossal, aki ma már a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas festőművész. Később megalapítottuk a Vajda Lajos Stúdiót. Tagjai elismert, jelentős kortárs alkotók lettek. Én nem kívántam hivatásos művésszé válni, inkább a kultúraszervezéssel szerettem volna foglalkozni. Minden érdekelt, ami szép, legyen szó képzőművészetről, irodalomról, színházról. 1975-ben egy galériát, később egy fotógalériát hoztam létre. A jogi egye-

temre jártam, nem akartam elmenni Budapestről, jól éreztem magam itthon, kultúrpolitikával szerettem volna foglalkozni. Végül 1983-ban mégis Bécsben kötöttem ki. Feleségem – aki apai részről magyar volt – Ausztriában élt. Ez esetben is a szépség és a szeretet vezért. Közel negyven évig voltunk házasok, 2023-ban feleségem sajnos elhunyt. Bécsből időről időre hazalátogattam, és egy ilyen alkalommal, 1996-ban ismertem meg Spányi Antalt.

– A Hitelben megjelent öninterjújában olvastam, hogy elment a Rózsák terei Árpád-házi Szent Erzsébet-templomba, ahol egykor a szülei esküvője volt, és ahol megkeresztelték.

– Így van. Elsőáldozásom már nem volt, mert az iskolában szóltak édesanyámnak, hogy „nem ajánlják”... Visszatérve a találkozáshoz, egy szép napon a Rózsák tere felé sétáltam, s mivel régen jártam ott, elhatároztam, hogy benézek a templomba, de be volt zárva. A plébánia kapujában viszont ott állt egy fiatal pap, Spányi Antal, a templom akkori plébánosa, akiből előbb címzetes, később székesfehérvári megyéspüspök lett. Ennek a találkozásnak

László Dániel: Krumbachi kereszt (2011)

mai napig tartó barátság lett az eredménye, amiért igazán hálás vagyok. Gyakran cseréltünk eszmét a legkülönbözőbb témákról. Természetesen jól ismerte a képzőművészethez való kötődésemet. Pár évvel azután, hogy megyéspüspök lett, 2010-ben merült fel egy kortárs művészeti gyűjtemény létrehozásának gondolata.

– 2011-ben elindult az évente megrendezett székesfehérvári kiállításorozat, illetve ehhez kapcsolódóan a festmények, szobrok gyűjtése. Milyen módon gyarapodott a gyűjtemény; személyesen egyeztetett a művészekkel?

– Spányi Antal püspök úr megkérdezte, hogyan képzelem el a kortárs gyűjteményt. A fejemben már kész volt minden. Elmondtam, hogy a Szakrális Művészetek Hetére időzítve évente rendezhetnénk egy nagy kiállítást, amelyre a magyar képzőművészet csúcsairól hívnánk művészeket. Így is történt. A Székesfehérvári Egyházmegyének van egy nagyon szép művelődési háza gyönyörű kiállítóterrel, felette pedig egy hatalmas színházteremmel, ahol előadásokat, koncerteket, filmvetítéseket tartanak. Ide szerveztük a tárlatok ünnepélyes megnyitóit. Közben folyamatosan jártam a galériákat, művészeti újságokat olvastam, honlapokat nézegettem. A szó szoros értelmében elkezdtem nyomozni, hol, kiknél születnek olyan művek, akár csak egy-egy alkotás, amelyek beleillenek az egyházmegye készülő kortárs művészeti gyűjteményébe.

– Az első tárlaton, 2011-ben Aknay János munkáit láthatták az érdeklődők. Hogyan alakult ki a kiállítók nagyszerű névsora?

– Somogyi Győzőt már ismertem, ő különleges művész, nagyon szeretem a munkáit. De említhetem például a kiváló szobrászművészt, Rabóczky Juditot. Angyalszobrai véletlenül, egy újságban láttam meg. 2015-ben Szmrecsányi Boldizsár (Boldi) mellett ő lett a kiállító Székesfehérváron. Rendszeresen kérdeztem a barátaimat és az időközben megismert művészeket, hogy ők kiket ajánlanának, ezáltal folyamatosan bővült a kör. Így került a sorozatba Jovián György, Kárpáti Tamás, Kuti Dénes, Földi Péter, Olasz Ferenc, Csurka Eszter. 2020-ban sajnos már nem tudtuk

megtartani Krajcsovics Éva kiállítását, a koronavírus-világjárvány megszakította a sort.

– A gyűjteménybe vásárlással vagy ajándékozás révén kerültek be alkotások?

– A művek nagy részét a művészekkel egyeztetve, reális áron megvásárolta az egyházmegye. Néhány képet ajándékba kaptunk. Mivel idehaza minden túlságosan a pénz körül forog, azt beszéltem meg Aknay Jánossal, hogy a gyűjtemény első darabja legyen ajándék. Nem mindenki tesz ilyet. Az idei Ars Sacra Fesztiválon, szeptemberben ugyancsak az ő munkái lesznek láthatók. Vele indultunk 2011-ben, és most, 2025-ben vele zárjuk a kiállítássorozatot.

– De miért beszélünk zárásról?

– Azért, mert idén év végén lesz hetvenöt éves Spányi Antal megyéspüspök úr, akinek a hatályos egyházjog szerint le kell mondania az egyházmegye vezetéséről. Azt pedig még nem tudni, hogy az őt követő püspök folytatni kívánja-e ezt a tevékenységet. A szeptemberben nyíló kiállításra készülve, az eddigiek összegzéséként jelent meg a Székesfehérvári Egyházmegye – Kortárs Művészeti Gyűjtemény, 2011–2025 című könyv, amely bemutatja a kiállításokat és azt a harmincöt alkotást, ami a gyűjteményben szerepel.

– Kiemelne a művek közül néhányat, amelyek valami miatt különösen közel állnak Önhöz?

– Valójában mindegyiket szeretem. Ha választani kell, megemlíteném László Dániel Krumbachi keresztjét. Erre a képre egy Mária-útról szóló kiadványban figyeltem fel. A művész végigjárta a Mária-utat, amiről – fotók alapján – hatvan képet festett a műtermében. Az alkotás egy egyszerű tájkép, egy útszéli kereszt árnyékával. A természet, a Teremtő alkotása, eleve szakrális. Azáltal, hogy nem a keresztet, csak az árnyékát ábrázolja, különös hangulatot kap a festmény.

Pirk László Angyali üdvözlete impozáns méretű kép (150 x 300 centiméter). Ő nagyrészt nonfiguratív képeket készít, és a transzcendenst próbálja ábrázolni. Itt egy számtalanszor megfestett témát elevenít fel, igazán egyénien. És valljuk meg, már eleve

Kun Éva: Utolsó pillanat (1995)

A Pro Cultura Christiana díj átadásán Veres András püspökkel

az különleges, hogy egy kortárs festő elgondolkodik az angyal-üdvözlés ábrázolásán. Jó és érdekes képnek tartom, amelyet Pirk triptichonná bővített. A bal oldalon a Paradicsom és a kígyó ábrázolásával, jobb oldalon pedig az átszellemült, megdicsőült, fénné vált Krisztussal. Amikor egy ilyen alkotást lát az ember, úgy gondolom, kötelessége megvenni. Ha nem vásárolja meg az Egyház vagy egy egyházi intézmény, akkor ki? Tudjuk, látjuk, hogy manapság hatalmas festői hagyatékok, életművek szóródnak szét, vesznek el.

Kun Éva, a kiváló keramikumművész „festett samottjának” *Utolsó pillanat* a címe. Az 1990-es évek közepén egy tárlaton láttam ezt az alkotását, aztán különböző kiadványokban bukkant fel a fotója. Tíz évvel később meglátogattam a művésznőt a műtermében, ahol sokáig kerestük a kerámiák és tányérok tömegében az *Utolsó pillanatot*, végül sikerült megtalálni. Mondhatjuk, hogy megmentettük az örökkévalóságnak. Kun Éva minden művét szeretem, de ezt különösen.

Jóvián György: Az alvó (2010)

Végül még egy festményt említenék a gyűjteményből, Jóvián György *Az alvó* című alkotását. Ő teljesen más világot képvisel; naturalisztikusan, szinte fotorealistikusan fest. Jóvián több művének témája az elesett ember. *Az alvó* egy hajléktalant ábrázol, aki egy olyan emelvényen fekszik, amelyen latin felirat olvasható. Mintha egy római istenszobor talapzatára helyezte volna a kitasztított, aki elesettségében is ember. Döbbenetes ez a kontraszt:

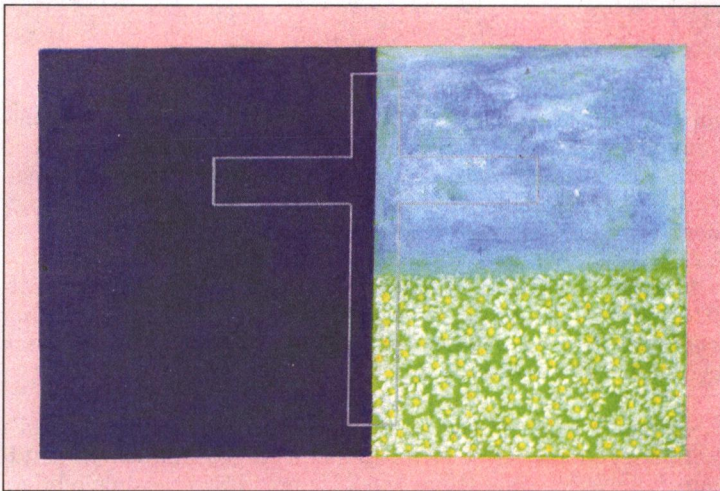
az utcán heverő alak piedesztálra emelve. Így ez a mű nekem szakrális tartalmat hordoz.

– *Hogyan látja, létezik érvényes, színvonalas kortárs magyar egyházművészet, vagy inkább arról van szó, hogy egyes alkotók alkalmanként szakrális jellegű témákkal is foglalkoznak?*

– Ha létezik is kortárs egyházi művészet, az szinte láthatatlan. Az internetes hírözön ezeket mind eltakarja. A szakrális jellegű alkotásokat keresni kell. Vannak ilyen gondolkodású művészek, néha találkozom a munkáikkal. Jó példát ad a Kecskeméti Katona József Múzeum, amely 2002 óta rendezi meg a Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennálét. Úgy látom, hogy a magyar művészet legjobbjai, köztük a Magyar Művészeti Akadémia képzőművészeti tagozatának tagjai nem, vagy csak elvétve foglalkoznak szakrális témákkal. Ezért magas művészeti értéket képviselő munka kevés van. Nehéz rájuk találni, de azért előfordulnak. Ezeket igyekszem felkutatni.

– *A székesfehérvári kortárs gyűjtemény kiadványa szeptembertől, az Aknay János-kiállítás megnyitásától lesz szélesebb körben elérhető. Mit gondol, a hazai művészeti fórumok sorában milyen helyet foglal el ez az „összeállítás”?*

– Szeptember 12-én, pénteken 15 órára mindenkit szeretettel várunk a Szent István Hitoktatási és Művelődési Házba. Az Aknay-tárlattal együtt mutatjuk be a kiadványt, amelyről Novotny Tihamér művészeti író fog beszélni. Igyekszem minél többekhez

Olescher Tamás: Benedictus (2009)

eljuttatni a könyvet. Dresch Mihály Kossuth-díjas zenészt is hallhatjuk majd. A gyűjtemény megítélése alapvetően a művészettörténészek feladata lesz, de azt gondolom, hogy a székesfehérvári „kísérletünk” és annak eredménye tiszteletre méltó. Persze sok minden ízlés kérdése. Ám ha valaki megnézi, hogy kiktől vásároltunk és kiket állítottunk ki, akkor láthatja, majdnem mindannyian Munkácsy-díjas alkotók. Mindig igyekeztem figyelni a minőségre. Nagy elismerés illeti püspök atyát a gyűjtemény alapításáért. Halálával és köszönettel tartozom érte. Bátorítani szeretnénk mindenkit, járjanak kiállításra, keressék a környezetükben lévő értékeket. Azért is, hogy a művészek érezzék, fontos, amit csinálnak. Sok kiállítást bemutató szöveget kapok, amelyekben azt a szót, hogy *szép*, nem találom, mert manapság már nem használják. Az én feladatom lényege gyakorlatilag végig az volt, hogy a szépet keressem, azt közvetítsem. Mindezt örömmel és szeretettel tettem. Ahogyan egyik kedves író, Hamvas Béla mondja: „A legnagyobb, amit ember tehet, hogy örömet szerez, és az egyetlen helyes élet: minél több embernek örömet szerezni.” Jó lenne, ha mindenki eszerint élne.

Pallós Tamás

Fotó: R. Gy., Merényi Zita